

RESUMÉ

Otázka svobodné vůle, svobodného jednání a legitimacy vyvozování odpovědnosti je jedním z nejsložitějších a „věčných“ problémů lidství. Svobodná vůle a odpovědnost se rovněž přímo dotýká regulace a zpětného hodnocení lidského chování, což je předmětem práva jako normativního systému. Samotný pojem svobodné vůle však české právo ani teorie nepoužívá a tento pojem ani není původně právním konceptem. Znepokojující skutečností tedy zůstává, že právní odpovědnost je odvozená od svobodného jednání bez dostatečného definování svobody vůle. Svoboda jednání jako taková je definovaná negativně, a to jako volní jednání prosté vnějších, právem uznaných okolností vylučujících, případně omezujících svobodu jednání.

Předkládaná práce se snaží stručně zrekapitulovat poznatky sociální psychologie na téma svobodné vůle a posoudit, zda platné právo neklade přehnané nároky na adresáty norem, co se týče standardu svobody jednání, kterou jim přisuzuje. Dále tato práce přináší přehled nejvýznamnějších filozofických teorií svobodné vůle, které jsou následně zkoumány z pohledu jejich vlastní koherence a použitelnosti pro účely vytvoření právního konceptu svobodné vůle.

Psychologická část práce přináší konstatování, že vnější společenské determinanty jako sú tlak skupiny, poslušnost vůči autoritě a síla situace, jsou sice způsobitelné závažně omezit svobodu jednání a jako takové by měli být větší měrou reflektovány právem.

Hlavním přínosem filozofické části je pokus o formulování argumentačně obstojné teorie svobodné vůle vyhovující právu. Takovýto koncept by vůli pokládal ve fázi regulace za svobodnou, pokud by nebyla předmětem závažného vnějšího působení. Tento předpoklad by však bylo potřeba do jisté míry a v závislosti na konkrétním případě korigovat, ideálně ve fázi trestání, uvědoměním si, že svobodná vůle je pravděpodobně pouhá iluze.

Klíčová slova: svobodná vůle, volní jednání, jednatel, právní odpovědnost, determinanty, okolnosti vylučující nebo omezující svobodu jednání